

Sivistysvaliokunnalle
U 73 / 2025 vp

Arenen kanta U-kirjelmään 73/2025 vp

Arene kiittää mahdollisuudesta lausua [U-kirjelmään 73/2025 vp](#) ja lausuu eduskunnan pyynnön mukaisesti erityisesti sivistysvaliokunnan toimialan osalta ko. kirjelmään. Näitä ovat kirjelmän kohdat 1, 2 ja 3 eli tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaa ”Horisontti Eurooppaa (FP10) koskevat kohdat. Sen sijaan Arene ei lausu kohtiin 4 ja 5, jotka liittyvät ydinvoimaloihin ja ydinturvallisuuteen.

Lausunnon ydinkohdat:

- Jäsenmaiden vaikutusvalta toimeenpanossa on turvattava.
- Horisontti Euroopan synergiat ja kytkennät kilpailukykyrahaston kanssa: rajaa on tärkeä selkeyttää.
- Suomella on vahva kohdennus kilpailukykyyn ja puolustukseen.
- Suomen temaattiset painotukset: teknologiapainotus vahva, terveys puuttuu.
- Yksinkertaistaminen avaa ovia pienille innovatiivisille toimijoille ja vahvistaa koko EU:n kapasiteettia.
- Assosiaatio eli EU:n rahoitusohjelman avaaminen kolmansille maille on tärkeää

Jäsenmaiden vaikutusvalta toimeenpanossa on turvattava

Suomen kannan ydintä on, että jäsenvaltioilla säilyy aito mahdollisuus vaikuttaa sisältöihin myös ohjelmakauden aikana (ohjelmakomiteat, toimeenpanon yhteensovittaminen, joustavuus vs. ennakoitavuus). Suomi on myös Horisontissa nettosaaja (2,8 % rahoituksesta vs. 1,67 % maksuosuus), joten osallistumisen vahvistaminen on selkeä kansallinen intressi. Ilman vaikuttamista läpi ohjelmakauden ja työohjelmatasolla rahoitus ei välttämättä kohtaa osaamista ja tarpeita. Korkeakoulut ovat ohjelman keskeisiä toimeenpanijoita ja rahoituksen kotouttajia, joten niiden osallistuminen ohjelmavaikuttamiseen myös työohjelmatasolla tulee varmistaa.

Horisontti Euroopan synergiat ja kytkennät kilpailukykyrahaston kanssa

Horisontti Euroopan (FP10:n) kautta rahoitettavien hankkeiden ja kilpailukykyrahaston (EFC) hallinnoimien hankkeiden välistä rajaa on tärkeä selkeyttää. Ammattikorkeakoulut toimivat akateemisen ja teollisen maailman rajapinnassa ja suhtautuvat myönteisesti ECF:ään, sillä se tarjoaa investointipolun koko innovaatioketjun läpi. Olisikin tärkeää varmistaa läpinäkyvä hallinto ja riittävä sidosryhmäedustus mm. siten, että ECF:n strategiseen sidosryhmäpaneeliin nimetään vähintään yksi ammattikorkeakoulun edustaja.

Pilari II:n kilpailukykyikkunat ovat ammattikorkeakouluille otollinen kehikko, kunhan haut ja instrumentit sopivat korkeakouluille läpi pilareiden (ammattikorkeakouluille erityisesti II ja III pilarit) koko ohjelmakauden ajan. Tällä hetkellä on kuitenkin riski, että Horisontin ja ECF:n väliin syntyy aukkoja, niin jatkohyödyntämisessä kuin käytännön toteutuksessa.

Myös Pilari II:n yhteiskuntaosion logiikka ja rajaukset kaipaavat selkeyttä. Esimerkiksi missiot ovat em. pilarissa, vaikka ne voisivat olla myös ECF:n alaisuudessa. Pilari III EIC-ECF-rajapintoja

tuleekin vielä selkeyttää, huomiona myös polku takaisin päin, eli asiat, joita lisäämme markkinoille skaalautuvat takaisin päin yhteiskuntaan.

Pilari II:ssa tuemme ehdotettua budjetin kasvua, vaikka se jääkin innovaatiopilarin tasosta. "Kilpailukyky" ja "yhteiskunta" koskevien osien välinen tasapaino on kuitenkin huolestuttava. Ehdotetusta budjetista 90 % kohdennetaan ECF:n kanssa yhteisesti, kun taas vain 10 % osoitetaan väljempään "yhteiskunta"-osioon, joka kattaa kaiken "yhteiskunnallisista haasteista" ja Uusi Eurooppalainen Bauhaus -välineestä EU:n missioihin.

On tärkeää varmistaa, että ammattikorkeakouluilla ja niiden verkostopartnereilla (mm. pk-yritykset ja järjestökenttä) on luonteva asema hakea rahoitusta, ja että rajapinnat FP10:n ja ECF:n välillä ovat toimivia.

Suomella on vahva kohdennus kilpailukykyyn ja puolustukseen

Suomi korostaa kannassaan rahoituksen priorisointia ja tukee kilpailukykyrahoituksen kasvattamista. Suomen kannassa myös puolustus- ja kaksikäyttö painottuu. On kuitenkin hyvä huomioida, että tämä voi käytännössä lisätä rajoitteita osassa hakuja ja kasvattaa vaatimuksia tutkimusturvallisuuden prosesseille ja raportoinnille (kumppanivalinnat, data, arkaluontoiset tiedot, sopimukset). Suomen kantaan olisi hyvä lisätä, että menettelyt on tehtävä selkeiksi ja yhdenmukaisiksi, jotta korkeakoulut voivat osallistua ilman kohtuutonta hallinnollista tai juridista riskiä.

On kuitenkin huomioitava myös, että ammattikorkeakouluille tutkimuksen turvallisuus on tärkeää. Esitetty kokonaisuus myös mahdollistaa ammattikorkeakouluille entistä monipuolisemman tavan tehdä turvallisuustutkimusta sekä laajemman kumppanuuspohjan.

Suomen temaattiset painotukset – teknologiapainotus vahva, terveys puuttuu

Suomi korostaa teknologiaa, mutta ei mainitse terveyttä. Suomi nostaa esiin useita teemoja ja murrosteknologioita, eikä terveys ja lääketiede näy vastaavana painotuksena. Ottaen huomioon EU:n kilpailukyky-, huoltovarmuus- ja väestökehityshaasteet, terveys- ja hyvinvointisektorin T&I tulisi näkyä vahvemmin Suomen viesteissä ja työohjelmataavoitteissa. Suomen tulisi lisätä terveys/life science Suomen temaattisiin painotuksiin ja varmistaa instrumentit, joihin myös soveltava TKI voi osallistua.

Yksinkertaistaminen avaa ovia pienille innovatiivisille toimijoille ja vahvistaa koko EU:n kapasiteettia

Yksinkertaistaminen avaa ovia pienille innovatiivisille toimijoille ja vahvistaa koko EU:n kapasiteettia. Siksi tuemme vahvasti yksinkertaistamistoimia. Tällä hetkellä Horisontti Eurooppa hyödyttää eniten suuria ja kokeneita organisaatioita mutta ei niinkään pienempiä, käytäntölähtöisiä toimijoita. Jotta innovaatioita syntyisi, FP10:n tulee arvioida hakijoita heidän innovaatiokykynsä, ei kokonsa perusteella.

Pitkät hakuaikaulat ja laskevat läpimenoprosentit heikentävät ohjelman houkuttelevuutta ja lisäävät epäonnistumisen kustannuksia, usein hyvin raskain seurauksin ammattikorkeakouluille ja

niiden ympärillä toimiville startupeille ja pk-yrityksille. Hakemuskynnyksen madaltaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen olisi suuri muutos mm. tutkijoille ja yrittäjille.

Avoimet hakuteemat, tiiviit työohjelmat ja lyhyet myöntöajat ovat välttämättömiä. Komissio on edennyt tähän suuntaan Horisontti Eurooppa 2026–27-työohjelmissa, mutta FP10 vaatii vielä lisää yksityiskohtia ja vankan oikeusperustan.

Lumpsum-rahoitus sopii yksittäisille toimijoille ja pienille konsortioille, mutta se on osoittautunut haastavaksi suurissa hankkeissa. Yksi rahoitusmalli ei sovi kaikille, ja ehdotamme hybridimallia, jossa yhdistetään lumpsum- ja todellisiin kustannuksiin perustuvat elementit.

Assosiaatio eli EU:n rahoitusohjelman avaaminen kolmansille maille on tärkeää

EU:n rahoitusohjelmien avaaminen kolmansille maille on ollut menestys. Nykyinen puiteohjelma on vienyt tämän uudelle tasolle assosioimalla EU:n arvoja, haasteita ja intressejä jakavia maita eri puolilta maailmaa. Samalla sekä Yhdistynyt kuningaskunta että Sveitsi on saatu jälleen mukaan Horisontti Eurooppaan.

Nykyinen geopoliittinen tilanne korostaa tiiviin yhteistyön tarvetta kaikkein luotettavimpien kumppaneiden kanssa. Lisääntyvät turvallisuusvaatimukset eivät kuitenkaan saa heikentää tätä kehitystä. Siksi kehoitamme pitämään FP10:n avoimena Sveitsille ja Yhdistyneelle kuningaskunnalle.

Nykyisen ohjelmakauden kaltainen ohjelman avaaminen kolmansille maille myös jatkossa on tärkeää sekä EU:n (ulko)poliittisesta näkökulmasta mutta myös ammattikorkeakoulujen hankeportfolioiden kannalta.

Tulevan ohjelmakauden budjetti

Komission ehdotus 175 miljardia tulisi olla ehdoton lähtötaso eikä tästä tulisi vähentää. T&I on valtava tukipilari EU:n kilpailukyvyllä, kestävyydelle ja turvallisuudelle. Myös omarahoitusosuuden pysyminen nollassa on tärkeää, varsinkin pienemmille toimijoille.

Läpimenoprosentit ovat jo nykyisellään huolestuttavan matalia, eivätkä rohkaise hakemaan varsinkin kokemattomampia tutkijoita/ryhmiä.

Ottaen huomioon nykyisen ohjelman voimakkaan kysynnän, odotetun laajentuneen “dual use by default” -toimintakehyksen sekä kansallisten ja alueellisten tutkimusbudjettien paineet, olisi hyvä nostaa FP10:n budjetti vähintään 200 miljardiin euroon. Jos tähän yhdistetään edellä kuvatut parannukset, FP10:llä on erinomainen mahdollisuus tuottaa innovaatioita, jotka hyödyttävät EU:ta ja varmistavat rahoituksen niille toimijoille, jotka ovat kustakin hankkeesta tavoitteiden kannalta relevanteimpia.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Jari Multisilta

Ida Mielityinen

puheenjohtaja

toiminnanjohtaja